

Aloite luonnonsuojelualueiden ja hoitokohteiden perustamisesta Ylä-Savoon

**Tornator Oy, Pääkonttori,
Napinkuja 3 C,
55100 IMATRA**

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys Ry vetoaa Tornator-yhtiöön, että se rauhoittaa korvauksetta rajatun alueen (Niinijoenkuusikko), ja varaa kuukkeleille ja luonnonhoidolle ojitettuja korpia sekä valmistelee selvityksen, jolla majava-altaita ja tulvametsiä rauhoitetaan Ylä-Savossa.

Metsäyhtiöillä on suuri vaikutus metsäluontoon puuta ostavina ja käyttävinä sekä metsää hakkaavina tahoina, ja siksi niillä on erityistä vastuuta metsälajiston suojelusta. Vaateliaan metsälajiston elinmahdollisuudet ovat kaventuneet Ylä-Savossa vakavasti. Viimeisten 60 vuoden hakkuualat muodostavat niin suuria ja niin tasaikäisiä metsiä, että vanhanmetsän lajisto on tyhjentynyt laajasti yhtiömetsistä. Ne estävät vielä pitkään heikosti leviävien lajien siirtymistä käyttörajoituksilla suojeltuihin tai pidennetyn kiertoajan metsiin. Muuttuvien hoitotapojen paikoittainen hyöty hukkuu hakkuumääriin ja hakkuukierron nopeutumiseen.

Miksi suojella luonnonsuojelullailla?

Esittelemme millaisia arvoja Tornatorin Ylä-Savon mailla ja etenkin Sonkajärven itäosissa esiintyy. Lisäksi tuomme keskusteluun keinoja, joita toivomme yhtiön tutkivan. Enso Oy rauhoitti Niinijoenkuusikon v.1995 (ks. liite 3). Samana vuonna myös lintu- ja luontodirektiivi tulivat velvoittaviksi. Sen jälkeen metsän merkitys on vain kasvanut. Siihen rajautuvia kuukkelikuusikoita on kuitenkin hakattu useasti. Leimikon tekoa rauhoitusosalalle on taas harkittu, minkä takia metsästä tulisi viimeinkin tehdä selvä päätös ja suojeluratkaisu (ehdotus, liite 1). Lajistonäytöt on koottu liitteeseen 2. Metsä on erinomainen liito-oravien ja muun kolopuulajiston lisääntymiselle (liite 4 kartta).

Suojelu on tapa tuottaa koealaverkostoa, jolla luonnontutkimuksen ja seurannan järjestäminen on mielekästä. Seuranta vaatii vuosikymmenien työtä. Emme tiedä kuinka metsäluonto muuttuu, ellei myös Ylä-Savon yhtiömaille muodosteta lajiston tutkimuskohteita. Seurantaresurssit ovat mitättömät, mutta ennenkin harrastus on osoittanut mihin pysyvämpää seurantaa tulee suunnata. Esimerkiksi käy se määrätietoinen tallennustyö, jota Luonnon Ystävien Yhdistykset ovat luonnontieteellisellä toiminnalla saaneet aikaan (ILYY v:sta 1952 alkaen).

Tornatorille metsiensuojelukeinoja: majava-altaat ja muut lajistokerääntymät.

Alavista, tulvivista maastoista tai majavien patoamista altaista on muodostunut tärkeä metsäsukcessiotekijä. Kun järeämpää puustoa on vahingoittunut, niitä tulisi rauhoittaa yhtä ainutkertaisina kuin metsäpalomaastot ovat nykyään. Majava on tärkein lajiston tukialueiden tuottaja. Pohjantikan menestyminen riippuu nyt majava-altaiden reunoille ja rämeiköille syntyvistä riukupuustoista ja siitä kuinka vettyviä maastoja jätetään hoidotta. Majava-altaat ylläpitävät monipuolisesti lahupuusta hyötyvää eli taantuvaa lajistoa. Ne sopivat luonnonhoitokohteiksi ja -

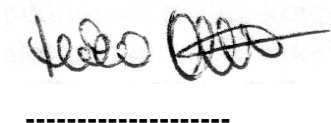
kuvioksi, lähinnä omilla päätöksillä rauhoitettaviksi.

Muutamit poikkeukselliset metsäojikot ovat varttuneet tuuheiksi kuukkelisaarekkeiksi (kuten Liejunniemi). Ojikoille syntyneitä suojeluarvometsiä ei kuitenkaan kartoiteta, eikä huomioida suojelun täydentämisessä. Suojeluverkostoon ei kuulu riittävästi metsää kuukkelin säilymiseksi Sonkajärvellä. Niin kauan kuin toimia ei ole aloitettu, asialla on vakavat seuraukset. Metsälajiston säilymistä voidaan edistää joko yhtiöiden vapaaehtoisin toimin tai viranomaisselvityksin. Niiden perusteella on laadittava ehdotus lakisääteisesti suojellun alan lisäämisestä Ylä-Savossa. Vaikka v.1995 jälkeen on saatu joitakin täydennyksiä, esim. tulvametsien tutkimus ja suojelu on kuitenkin vielä aloittamatta.

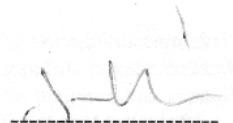
Toivomme yhtiöltä pikaista vastausta aloitteen johdosta, ja yhteydenottoja kuinka tutkimusta voidaan yhdessä edistää. Esimerkiksi metsähanhen palauttamisessa ja metsäpeuran elinympäristöjen ennakoivassa huomioimisessa yhtiö voisi tehdä merkittävää työtä, jota kukaan muu ei tue maakunnassamme.

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys R.y. on Luonnonsuojeluliiton ja Luonnonsuojelupiirin jäsen. ILYY ylläpitää yläsavolaista luontomuseota kulttuurikeskuksessa ja jakaa tietoa luontokohteista, -poluista ja tapahtumista. Toimimme yhdyssiteenä luonnonharrastajien, -tutkijoiden ja suojelijoiden välillä.

Iisalmessa 6.2.2007,
Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys,
toimisto@ iisalmenluontomuseo.net

Heidi Rönkkö, Puheenjohtaja / ILYY

Jarmo Yliluoma, Sihteeri / ILYY

Liite 1. FT Uolevi Skarénin ehdotus

Liite 2. Arvio merkityksestä lintu- ja lintudirektiivilajeille /

Liite 3. Maaseudun Tulevaisuus 17.06.1995 (pdf) liitetiedostona.

Liite 4. Kartta alueesta ja selosteet

TIEDOKSI:

BirdLife; Ekometsätalouden Liitto

Enso

Luonto-Liitto/Risto Mustonen

Suomen lepakkotieteellinen Yhdistys

Suomen liito-oravayhdistys ry / Jouni Paakkonen

Suomen Luonnonsuojeluliitto & luonnonsuojelupiiri
lehdistö

Liite 1

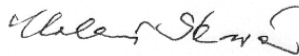
Luomajoen = ”Niinijoen” liito-oravakuusikko

Tämä alue oli vähällä tuhoutua jo keväällä 1991, mutta A. Ahlström-yhtiö ei ollut vielä ehtinyt myydä puita Ensolle. Alue rauhoitettiin metsäfirman julkisivun kirkastamiseksi (ks. liite 3 Maaseudun Tulevaisuus 17.06.1995).

Kyseinen metsä on entistäkin tärkeämpi tänään, koska:

- 1) Sonkajärvellä on ennestään tiettävästi vain yksi uusi METSÄN suojelualue. (kirjallista dokumenttia tästä tuskin lienee). Sukevan vankilan johdon (Paavo Eskelinen ja Martti Hatunen) päätöksellä jätettiin 28.05.2001 liito-oravia varten rauhaan vanhaa metsää ampumaradan ja Raudanjoen Kaapinkosken välissä (35234:708721). Jo seuraavana vuonna todettiin onnistunut pesintä.
- 2) Huolimatta siitä, että Ylä-Savon metsänhoitoyhdistykselle ja Pohjois-Savon ympäristökeskukselle on jätetty tiedot vastaavista liito-orava-alueista, niitä tuhoataan jatkuvasti. Viimeksi näin kävi Sonkajärven Salmimäellä (35512:70577). Siellä Stora Enso hakkasi aukeaksi talvella 2005-2006 optimaalisen liiturialueen kaataen samalla myös mehiläishaukan pesäpuun. Liito-oravahavaintoja Salmimäeltä on vuoteen 2000 asti. Eläimet voivat olla välillä poissa, mutta palaavat mikäli biotooppi säilyy.
- 3) Niinijoenmetsä on ihanteellinen liiturille, koska siinä on mahtavia kuusia suojapuiksi sekä lähistöllä lehtipuita ruoaksi. Keväällä 1991 todetussa pesinnässä päästiin ensi kertaa seuraamaan poikasten kehitystä heti syntymästä lähtien. Useita muitakin pesintöjä on todettu Enson rauhoituksen jälkeen. Sitä paitsi kuusten tyviltä pipania on löytynyt, viimeksi sadoittain 2003 ja 2004.
- 4) Liito-oravien lisäksi alue sopii hyvin Ylä-Savon yhä harvalukuisemmaksi (hakkuiden takia) käyville taigapikkunisäkkäille, kuten punamyyrälle, metsäsovilille ja kääpiöpäästäiselle. Jopa erään ahman liikkuma-alue ulottuu tänne. Kuukkelia tavataan usein samoin pohjantikkaa ja palokärkeä. Mehiläishaukalle pesäpuut olisivat ihanteellisia. Selkärangattomat, kasvit ja sienet ovat tutkimatta.

Sonkajärvellä 06.02.2007

Uolevi Skarén
FT

Liite 2.

Arvio Luomanjoen Niinijoenkuusikon ja sen ympäristön merkityksestä luonto- ja lintudirektiivilajeille

06.02.2007 Janne Kumpulainen, Uolevi Skarén, Jarmo Yliluoma ja Pertti Kaarakainen

Monet vaateliaat lajit esiintyvät Sonkajärvellä sekametsäisissä säästökuusikoissa. Oleellinen ero 60 vuoden takaiseen metsämaisemaan on siinä, että saarekkeiden välimatkat ovat käyneet monille ylipääsemättömiksi. Tohtori Skarén voi todistaa 40-vuotisen yläsavolaisen metsätuntemuksensa perusteella, että kolopuumetsien rauhoittamisella on suurta merkitystä. Esiintymien katoamisia tapahtuu toistuvasti. Yksittäisten metsien rauhoittaminen varmistaisi koealoja lajistonseurantaan. Liito-oravan osalta toteamme, että naaraat eivät siedä pesimäaikana toisiaan, joten nyt pystyssä olevaa metsäalaa ei tulisi yhtään pienentää, ei edes poiminnalla.

	<i>1. Status</i>	<i>2. WT</i>	<i>3. Esiintyminen</i>	<i>4. Merkitys lajille</i>
Liito-orava	§, V, kv	WT	pesii usein;	! = rajaus välttämätön
Pohjanlepakko	§	WT	jatkuvasti	++ = hyötyy rajauksesta
Helmipöllö	#, kv	WT	pesii usein	++
Kuukkeli	#,NT,kv,RT	WT	läpi vuoden, pysyvästi	! poikueita, hyötyisi rämerajauksesta
Lapinpöllö	#	WT,spec3	pesii vierellä	poikueet ruokailevat alueella
Metso	#,NT,kv,RT	WT	pesii reunoilla, muulloinkin	hakohaavoilla & hyötyisi rämerajauksesta
Palokärki	#	WT	pesii, esiintyy läpi vuoden	++
Pikkutikka	V		kolmesti	turvemaan lehtipuilla
Pohjantikka	#,NT,kv	WT,spec3	pesii, esiintyy läpi vuoden	++
Pyrstötiainen	?		pesimäaikainen havainto	reunoilla
Pyy	#	WT	pesii, esiintyy läpi vuoden	++, runsas lehtipuukaistojen ja suojan takia
Riekkö	RT		pesii lähellä	hyötyisi rajauksen ojien tukkimisesta, alueel. uhattu
Sinisuohaukka	#, NT		pesii vuosittain reunalla	hyötyisi rajauksen ojien tukkimisesta
Suopöllö	?	spec3	pesimäaikana usein	hyötyisi rajauksen ojien tukkimisesta
Teeri	#,NT,kv		pesii, vuosittainen	hyötyisi rämerajauksesta, vaarantunut kannankehitys
Tiltalti	V	WT	jopa yli 5 laulavaa! usein	+, Ylä-Savon tiheintä pesimäkantaa, vaarantunut laji!
Varpuspöllö	#,kv	WT	pesii usein	++, myös talvisin
Viirupöllö	#	WT	pesinyt	++, myös pötkelössä Liejunkerossa

Hyönteisistä mm. keisarinviitan tumma muoto, ja sarvijaakko.

1. Status

- § = luontodirektiivin IV-laji (tiukasti suojeltu: hävittämis- & heikentämiskielto). Direktiivit, ks. LSL 3 ja LSA 23 §.
= Lintudirektiivin I-liite: ensisijaisesti suojeltu lintulaji
kv = Suomen kansainvälinen vastuulaji
V = vaarantunut Suomessa,
NT = silmälläpidettävä laji,
RT = alueellisesti uhattu

2. WT

Edustaako laji WT-luontotyyppiä (Western Taiga, = läntinen taiga), sekä pesimäkannan merkitys Euroopan linnustonsuojelulle: SPEC

(Species of European Conservation Concern; Tucker, G.M. & Heath, M.F. 1994: Birds in Europe: their conservation status. BirdLife International (B. Conservation Ser. 3).

1 = uhanalainen maailmassa;

2 = vaarantunut (maailmankannasta yli 50% Euroopassa, epäsuotuisa suojelun taso);

3 = vaarantunut (kuten 2, mutta alle 50%:sti Euroopassa).

Taso = ks. luonnonsuojelunlain 5 §.

Näiden lajien esiintyminen tarkoittaa, että rajauksella on erityistä merkitystä sonkajärveläisen metsälajiston säilyttämiselle. Rajaus on välttämätön vakituksille linnuille, kuten hiiri- ja varpushaukalle, peukaloiselle sekä puukiipijän ja tiaisten runsaille pesinnöille. Eräät vasta palaavat: Enso kaatoi kanahaukan pesimäkuvion. Myös mehiläishaukka (#, NT, WT) pesinee pian erittäin sopivassa elinympäristössä. Käenpiika pesii ajoittain (V). Vaateliaita varpuslintuja ei ole vielä etsitty. Nisäkkäistä mainitaan vain osa.

Monet alueen lajit ovat alueellisesti tai seudullisesti uhattuja. Reliktimäisesti esiintyviin kuuluvat ne, joiden leviämiskyky on rajoitettu, tai joiden esiintymispaikat ovat eristyneet viime aikoina. Viimeksi mainittuja ovat punamyyrä, metsäsopuli ja vastuulajeista kääpiöpäästäinen. Metsänsäästäminen edistäisi luontodirektiivin tarkoittamaa ”luontaisissa ympäristöissä lisääntymistä”. Kyseisellä metsällä voi olla vielä tarkemmin tuntematonta merkitystä. Hakkuut ovat tuhonneet Sonkajärvellä esim. merivaiheen reliktiin, *Clausilia cruciata*-sulkukotilon paikkoja peruuttamattomasti. Esiintymisen pohjoisrajalla tämä tarkoittaa, että levinneisyys on supistunut suojelun suotuisan tason (luonnonsuojelunlain, LSL 5 §) vastaisella tavalla.

Vaateliaan lintulajiston parimäärät ovat hyvin suuret. Niinpä edellä kuvatun, sekä lajien ja metsän laadun perusteella, pienien, mutta toisiaan tukevien metsän rauhoitus ja hoito voi suotuisissa oloissa edistää Western Taiga –luontotyyppin ja sille tyypillisen lajiston suojelua Sonkajärvellä (taulukossa WT). Paikkalinnuston osalta tämä edellyttää kuitenkin tukialueita (pidennetyn kierron kohteita) heti läheisyydessä. Niiden lajien osalta, joille muutamien hehtaarien liito-oravametsillä on merkitystä, Niinijoenmetsä on erityisen tärkeä vertailukohta. Olisi selvitettävä vastaako sen lajisto enemmän vedenjakajan Natura-kohteita kuten Tiilikkaa tai Talaskangasta. Tai muistuttaako se itiökasveiltaan Etelä-Kainuun tai Nilsiän vaarametsiä. Niinijoella metsän laatu paranee myös lähiaikoina, ja lahosukcessio on tuottamassa kiintoisan kohteen kääpälajiston leviämiskyvyn tutkimiseen.

Liite 4

Kartan selosteet:

1. Luonnonsuojelualueeksi soveltuva osa: 1A & 1B (valkea raja)

Läntinen puolisko (1A) on vankkaa kuusikkoa, jossa on myös merkittäviä lehtipuukaistoja, sekä kolopuita. Metsän kapeus on ongelma, koska tuulet kuivattavat rinteitä. Jotta vaateliaampi lajisto, etenkin itiökasvillisuus menestyisi jatkossa, tulisi mukaan liittää täydentäviä osia (1B). Ne olisivat nuorta metsää (a), taimikkoa, sekalaista reunapuustoa, hehtaarin kokoinen aukko (b) että ojitettua korpea. Tämä takaisi myös eri-ikäisten kuvioiden rinnakkaisen kehityksen samanaikaisesti. Ojikon reuna tulisi ottaa mukaan, jotta suojelualan perustaminen hoidettaisiin pitkäjänteisellä tavalla, eikä metsä jäisi kulissiksi. Suolta tuleva kosteus lisää vaateliaan metsälajiston esiintymisen, kun maapuumäärä koko ajan kasvaa.

Luonnonhoitokuviot riistalinnustolle, kuukkelille ja tikoille (punaviolettia raja)

Riistalinnustolle tärkeillä osilla suositaan lehtipuita, ja turvemaalle myös vaivaiskoivua (ojien tukkimista tarvitaan). Kuvioilla on laikuittain runsaastikin loppoa ja naavaa, eli ojikoista huolimatta ne ovat arvokkaita mm. kuukkelille. Rajausehdotuksiin sisältyy myös tikoille sopivaa puustoa.

- a. Pohjoiskuvio: kangasmaata Enson rauhoittaman osan tuulensuojaksi ja nuoremman sekametsän muodostamiseksi; lehtipuuta ei saa vähentää. Sopii osaksi ls-alueita.
- b. Itäpuolen turve- ja kangasmaat: ojituksen tukkiminen ei vaikuta laajemmalti, vaan edistää metsä-suokokonaisuuden palauttamista
- c. Liejunkturpi (tien eteläpuolen tiheä ojitettu varttunut hoitokuusikko): Enson perustama hoitokoeala, jonka tutkimuksista yhdistys haluaisi saada lisätietoja. Kuukkelin pesimäaikaista maastoa, joka tapauksessa tutkimus- ja hoitokohde. Arvo perustuu muiden pesimäpaikkojen hakkaamiseen, loppoisuuteen ja sijaintiin

Molempiin rajauksiin kuuluva itäreuna on kunnostusta vaativa alue, joka sopisi suojelualan osaksi linnuston, korprien palauttamisen ja rinnemetsän pienilmaston parantamiseksi.

Suosituksia ovat alustavia, ja ovat esimerkki kuinka suojelualan ja luonnonhoitokohde tukisivat toisiaan lajiston ja elinympäristöjen hoidossa.

